

ЦЕНТР ПО ПРАВАМ
ЧЕЛОВЕКА В
МОЛДОВЕ

THE CENTER FOR
HUMAN RIGHTS
OF MOLDOVA

MD-2012, Moldova, Chișinău,
str. Sfatul Țării, 16

Tel: 234 – 800; Fax: 225 – 442
E-mail: cpdom@mdl.net

05.04.2012 nr. 04-10/4
la nr. _____ din _____

Către Curtea Constituțională a Republicii Moldova

SESIZARE

privind controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003 și din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 864 din 17.08.2005

ONORATĂ CURTE,

Subsemnatul Anatolie Munteanu, avocat parlamentar, în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 25 lit. i) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 38 alin. 1. lit. i) din Codul jurisdicției constituționale și art. 31 din Legea cu privire la avocații parlamentari

solicît

Controlul constituționalității *Rubricii nr. 2 “Denumirea bolilor și defectelor fizice”* din Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003;

Controlul constituționalității sintagmei: *“Temei: Articolul ___ al baremului medical (ordinul ministrului apărării al Republicii Moldova nr. ___ din _____)”* din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 864 din 17.08.2005.

În opinia avocatului parlamentar, modelul adevărîței din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 864 din

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REPUBLICII MOLDOVA
INTRARE NR. 09 04 12

17.08.2005, în latura specificării exprese a Baremului medical raportat la bolile și defectele fizice care servesc temei pentru scoaterea din evidența militară în cumul cu lista bolilor și defectelor fizice enumerate în Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003, constituie o lezare a dreptului la viață privată, garantat de art. 28 din Constituția Republicii Moldova, recunoscut în art. 8 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, în art. 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și proclamat în art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Avocatul parlamentar a reținut spre examinare o sesizare privind lezarea dreptului la viața privată, garantat de art. 28 din Constituție, în urma aplicării unor prevederi ale Hotărîrii Guvernului nr. 864 din 17.08.2005 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus.

Cetățeanul X. a fost supus examenului medical pentru stabilirea aptitudinii militare, în cadrul căruia s-a constatat că suferă de imunodeficiență umană (HIV/SIDA). Comisia medicală l-a recunoscut inapt serviciului militar, cu excluderea din evidența militară și cu eliberarea adeverinței respective, modelul căreia este aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 864 din 17.08.2005 (anexa nr. 8).

Ulterior dînsul s-a adresat la Dispensarul municipal dermatovenerologic pentru a primi o adeverință medicală standard, necesară pentru a fi prezentată la Inspectoratul auto de stat întru obținerea permisului de conducere. În același timp s-a adresat către subdiviziunea teritorială de evidență și documentare a populației pentru perfectarea actelor de identitate. În ambele cazuri a fost nevoit să prezinte adeverința prin care se confirmă scoaterea din evidența militară.

Conform adeverinței menționate, cetățeanul X. a fost recunoscut inapt pentru serviciul militar, cu scoatere din evidență militară, în temeiul Articolului 5 al Baremului medical, aprobat prin Ordinul Ministerului Apărării nr. 177 din 30.06.2003 cu privire la aprobarea Instrucțiunii despre aplicarea Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale R.M., aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003¹.

Urmează a menționa că în calitatea sa de membru al unei colectivități, individul se bucură de anumite prerogative care-i permit să pretindă respectarea vieții sale private.

Sfera noțiunii de „viață privată”, astfel cum a decis Curtea Europeană a Drepturilor Omului, „acoperă integritatea fizică și morală a persoanei; garanția oferită de art. 8 al Convenției este, în principal, destinată să asigure dezvoltarea, fără ingerințe exterioare, a personalității fiecărui individ, în relație cu semenii săi. Dreptul la respectarea vieții private asigură individului un domeniu în care el poate să-și urmeze liber dezvoltarea și împlinirea personalității sale”.² Astfel, informațiile despre sănătatea unei persoane intră în noțiunea de „viață privată”.

¹ Conform paragrafului 5 al baremului menționat, sînt recunoscuți inapți pentru serviciul militar cu excluderea din evidența militară cetățenii în stare imunodeficientă cu caracter congenital și dobîndit, însoțită de modificări patologice ale sistemului hemopoetic și ale altor organe.

² CEDO, *cauza Botta contra Italiei*, 24 februarie 1998

Confidențialitatea constituie una dintre cele mai importante valori ale actului medical care stau la baza relației medic-pacient, reprezentînd, totodată, și o obligație, stipulată încă din cele mai vechi timpuri.³

Mentînerea confidențialității actului medical reprezintă o măsură a respectului pentru pacient, pentru intimitatea acestuia și pentru autonomia sa, dînd dovada promovării unor valori precum onestitatea, loialitatea, respectul și încrederea, absolut indispensabile creării unei relații medic-pacient autentice.

Orice persoană are dreptul la respectul vieții sale private din punct de vedere al informațiilor referitoare la sănătatea sa.⁴ Respectul caracterului confidențial al unor astfel de informații constituie un principiu esențial al sistemului juridic din statele semnatare ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. El este fundamental nu numai pentru protejarea vieții private a persoanelor bolnave, dar și pentru a apăra încrederea lor în corpul medical și în serviciile de sănătate în general. În lipsa unei asemenea protecții, persoanele care necesită îngrijire medicală nu ar mai fi dispuse să furnizeze informații cu caracter personal și intim, necesare prescrierii tratamentului adecvat pentru boala de care suferă sau să consulte un medic, ceea ce ar fi de natură să le pună viața în pericol, iar în caz de boli transmisibile, un asemenea pericol poate exista pentru colectivitate. De aceea, legislația internă a statelor trebuie să cuprindă garanții adecvate pentru a împiedica orice comunicare sau divulgare de date cu caracter personal privitoare la sănătatea individului.⁵

În acest sens, prin prisma dispozițiilor art. 1 alin. (2) din Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263 din 27.10.2005, prin secret medical au fost definite informațiile confidențiale despre diagnosticul, starea sănătății, viața privată a pacientului, obținute în urma examinării, tratamentului, profilaxiei, reabilitării sau cercetării biomedicale (studiului clinic), care nu pot fi divulgate persoanelor terțe, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Totodată, prin prevederile art. 12 din Legea nr. 263 statul s-a angajat să asigure dreptul pacientului la confidențialitatea informațiilor ce țin de secretul medical și interzice orice amestec în viața privată și familială a pacientului fără consimțămîntul acestuia.

Conform prevederilor art. 14. al Legii ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995, medicii, alți lucrători medico-sanitari, farmaciștii sînt obligați să păstreze secretul informațiilor referitoare la boală, la viața intimă și familială a pacientului de care au luat cunoștința în exercițiul profesiei, cu excepția cazurilor de pericol al răspîndirii maladiilor transmisibile, la cererea motivată a organelor de urmărire penală sau a instanțelor judecătorești.

Asemenea considerații capătă un aspect și mai pronunțat atunci cînd este vorba despre protecția confidențialității informațiilor privitoare la seropozitivitatea unei persoane. În cazul *Z. versus Finlanda* reclamanta se plîngea că detalii cu privire la starea sănătății sale, inclusiv informația despre seropozitivitatea sa, au fost

³ Jurămîntul lui Hipocrate subliniază importanța secretului medical: "Orice voi vedea sau auzi în timpul activității profesionale sau în afara ei în legătura cu viața oamenilor – lucruri care nu trebuie discutate în afara, nu le voi divulga, acceptînd ca toate acestea trebuie ținute secret".

⁴ Articolul 10 alin. (1) din Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei (Convenția privind drepturile omului și biomedicina).

⁵ CEDO, *cauza Z. contra Finlandei*, 25 februarie 1997

divulgate, pretinzând încălcarea dreptului la respectarea vieții sale private în sensul articolului 8 al CEDO. Curtea a estimat că *ținându-se cont de caracterul extrem de intim și sensibil al informațiilor cu privire la seropozitivitate, orice măsură întreprinsă de un Stat pentru a constrânge cu scopul de a comunica sau a divulga asemenea informații fără consimțământul persoanei în cauză, cere o examinare mai riguroasă a Curții, care trebuie să aprecieze garanțiile cu privire la asigurarea unei protecții eficiente*. Curtea a admis, totuși, că protecția confidențialității datelor medicale, care sînt în interesul pacientului precum și a colectivității în ansamblu, poate uneori să treacă neobservată în fața anchetării infracțiunilor penale, a urmării autorilor și a protecției publicității procedurilor judiciare, dar a conchis în cele din urmă violarea vieții private și de familie a reclamantei, garantate de art. 8.

În acest context, prin prevederile art. 14 din Legea cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA, personalul medical și alte persoane care, în virtutea obligațiilor de serviciu, dețin informații privind rezultatele examenelor medicale în ce privește infecția HIV (maladia SIDA) sînt obligate să păstreze secretul acestor informații. Pentru divulgarea lor, ei sînt trași la răspundere administrativă în conformitate cu legislația în vigoare.

Conformîndu-se angajamentelor asumate la nivel internațional, statul asigură la nivel constituțional și la nivel legislativ respectul și ocrotirea vieții private.

Raportînd normele legale citate *supra* la cerința de a indica articolul Baremului medical, accesibil publicului larg, în Adeverința care atestă scoaterea din evidența militară, concluzionăm că are loc o imixtiune în viața privată a cetățenilor care au fost recunoscuți inapți pentru serviciul militar în virtutea unei boli sau defect fizic, iar lucrătorii medicali sînt poziționați într-o situație dezavantajoasă cu riscul de a fi supuși sancțiunilor în exercitarea atribuțiilor profesionale pentru nerespectarea secretului medical.

Consacrarea dreptului la respectarea vieții private urmărește apărarea individului împotriva oricărei ingerințe arbitrare a puterii publice în exercitarea prerogativelor ce asigură însuși conținutul acestui drept.

Astfel, de exemplu, întru protejarea vieții private a pacienților și asigurarea confidențialității diagnosticului medical conform cerințelor Legii ocrotirii sănătății, în rubrica respectivă a Certificatului de concediu medical se indică codul maladiei conform Clasificației Internaționale a Maladiilor, revizia X a Organizației Mondiale a Sănătății.⁶ Însă acest mecanism de confidențializare a diagnosticului nu este aplicat în cazul expertizei medico-militare pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului militar (la recrutare, la încorporare în serviciul militar în termen sau prin contract, la înscrierea în instituțiile de învățămînt militar, la angajarea militarilor prin contract, la numire sau angajare la lucru cu factori nocivi etc.).

În acest context este de menționat că dispozițiile legale sau modul lor de aplicare de către autoritățile competente trebuie să se circumscrie unui cadru care, într-o societate democratică, poate fi considerat necesar pentru atingerea scopului în vederea căruia au fost adoptate.

⁶ Instrucțiunea Ministerului Sănătății privind modul de completare a certificatului de concediu medical, nr 189 din 22.06.2005.

Respectul dreptului la viață privată impune obligații negative din partea statului – a nu face ceva de natură a stânjeni exercițiul lui de către titularii cărora le este recunoscut.

Însă impunerea numai a unor obligații negative autorităților statale, care să apere individul împotriva ingerințelor de orice natură ale autorităților publice în sfera vieții sale private nu este suficientă pentru garantarea efectivă a tuturor componentelor acesteia, astfel cum sînt enumerate în art. 8 al Convenției. Acest articol reclamă din partea statelor și îndeplinirea unor obligații pozitive, inerente asigurării respectului efectiv al vieții private și familiale, care pot implica necesitatea adoptării măsurilor de protecție a vieții private. Așa, fiecare stat contractant este ținut să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive care îi revin pe temeiul art. 8 din Convenție.

În orice caz, obligațiunile negative ori pozitive trebuie să asigure realizarea unui just echilibru între interesele individuale și cele ale societății, luate în ansamblul ei, pe de o parte; pe de altă parte, în ambele ipoteze, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere în îndeplinirea acestor obligații. Respectiv, punerea în valoare a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale trebuie să se facă în așa fel, încît să fie în concordanță nu numai cu interesele individuale ale titularilor lor, dar și în conformitate cu interesul general al societății.

Dreptul la viață privată, fiind inclus în categoria drepturilor condiționale, cunoaște anumite limitări. Potrivit celui de-al doilea paragraf al art. 8 din Convenție, este permisă ingerința unei autorități publice în limita în care o asemenea ingerință este prevăzută de lege și constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru siguranța națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și intereselor altor persoane. Așadar, pentru a fi conformă cu dispozițiile convenției, ingerința autorităților statului în exercițiul drepturilor protejate de art. 8 trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim, să apară ca necesară într-o societate democratică și să fie proporțională cu scopul urmărit.

Proportionalitatea între ingerința produsă și scopul urmărit presupune determinarea existenței unei nevoi sociale imperioase care a impus-o. Astfel, este necesară asigurarea unui just echilibru între interesele generale ale comunității și respectarea dreptului individului la viață privată.

Beneficiind deplin de drepturile și de libertățile fundamentale consacrate de Constituție prin prevederi relative, direct sau indirect, la problema respectării vieții private (art.15, art.16, art.17, art.18 alin. (1), art.28, art.54), de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, de Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, de Legea ocrotirii sănătății, de alte acte normative adoptate în corespundere cu acestea, orice persoană are certitudinea că nu va fi obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa privată, nici al unor atingeri ale

onoarei sau reputației sale, cu excepțiile stabilite de lege.⁷ Mai mult decît atît, orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri. Or, conform art. 28 din Legea Supremă, statul respect și ocrotește viața intimă, familial și privată.

Potrivit art.54 alin.(2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngerii decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

În opinia avocatului parlamentar circumstanțele în care se divulgă informația privind defectele și bolile fizice în baza cărora se stabilește aptitudinea pentru îndeplinirea serviciului militar⁸ pot fi apreciate drept ingerință în exercitarea dreptului protejat de articolul 28 din Constituție deoarece nu satisfac condițiile impuse de paragraful 2 al art. 8 din Convenție și anume: imixțiunea să urmărească unul sau mai multe scopuri legitime, să fie proporțională și să fie necesară într-o societate democratică.

În Hotărîrea nr. 55 din 14.10.1999 „privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova” Curtea Constituțională a stabilit că principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, tratatele internaționale ratificate și cele la care Republica Moldova a aderat sînt parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova și devin norme ale dreptului ei intern.

În sensul acestei interpretări, în Republica Moldova dreptul intern și cel internațional reprezintă un tot întreg, o structură unitară. Așadar, în categoria actelor normative se includ și normele internaționale la care Republica Moldova este parte. Avînd în vedere că prin interpretarea prevederilor Convenției Europene

⁷ Art. 12 alin. (4) din Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263 din 27.10.2005: Prezentarea informației confidențiale fără consimțămîntul pacientului sau al reprezentantului său legal (al rudei apropiate) se admite:

a) pentru a implica în procesul curativ alți specialiști în domeniu, inclusiv în caz de examinare și tratament urgent al persoanei incapabile de a-și exprima voința din cauza stării sale, dar numai în volumul necesar pentru luarea unei decizii adecvate;

b) pentru a informa organele și instituțiile serviciului sanitaro-epidemiologic de stat în cazul unui pericol real de extindere a bolilor infecțioase, otrăvirilor și contaminărilor în masă;

c) la solicitarea motivată a organului de urmărire penală, a instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau a procesului judiciar, în conformitate cu legislația;

c¹) la solicitarea avocatului parlamentar și a membrilor consiliului consultativ creat de Centrul pentru Drepturile Omului, în scopul asigurării protecției persoanelor împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante;

d) pentru informarea părinților sau a reprezentanților legali ai persoanelor în vîrstă de pînă la 18 ani în caz de acordare acestora a asistenței medicale;

e) la existența temeiului de a crede că prejudiciul adus sănătății persoanei este rezultatul unor acțiuni ilegale sau criminale, informația urmînd a fi prezentată, în acest caz, organelor de drept competente.

⁸ Baremul medical pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului medical care conține lista bolilor și defectelor fizice face parte integrantă a Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003.

jurisprudența CtEDO face parte din dreptul accesoriu la tratatul internațional (*soft law*), ea devine parte a dreptului intern.⁹

Pentru considerentele expuse solicită controlul constituționalității normelor contestate prin prisma prevederilor art.art. 4, 28 și 54 din Constituție.

Onorată Curte,

Călăuzindu-mă de prevederile art. 31 din Legea cu privire la avocații parlamentari,

SOLICIT:

Controlul constituționalității Rubricii nr. 2 “Denumirea bolilor și defectelor fizice” din Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 897 din 23.07.2003;

Controlul constituționalității sintagmei: “Temei: Articolul ___ al baremului medical (ordinul ministrului apărării al Republicii Moldova nr. ___ din _____)” din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 864 din 17.08.2005.

Cu înalte considerațiuni,

*Anatolie MUNTEANU,
Avocat parlamentar*

*Domnului Alexandru TĂNASE,
Președintele Curții Constituționale*

⁹ Hotărîrea Curții Constituționale nr. 10 din 16.04.2010 pentru revizuirea Hotărîrii Curții Constituționale nr. 16 din 28.05.1998 „Cu privire la interpretarea art. 20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărîrii nr. 39 din 09.07.2001.